

ЛІТЕРАТУРА

1. **Варналії З. С.** Тіньова економіка сутність, особливості та шляхи легалізації : [монографія] / Варналії З. С. – К. : НІСД, 2006. – 576 с
2. **Кормишкіна Л. А.** Теневая экономика : [учеб. пособие для вузов] / Л. А. Кормишкіна, О. М. Лизина. – Саранск : Изд-во Мордов. ун-та, 2009. – 136 с.
3. **Попович В. М.** Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки : [монографія] / В. М. Попович. – Ірпінь : Академія державної податкової служби України, 2001. – 546 с.
4. **Приварникова І. Ю.** Тіньова економіка України: причини, обсяги та шляхи її зменшення / І. Ю. Приварникова // Економіка та підприємництво. – 2010. – № 2. – С. 163 – 167.

5. **Тищук Т. А.** Тінізація економіки України у контексті кризових тенденцій / Т. А. Тищук, О. В. Іванов // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2011. – № 2. – С. 279 – 291.
6. Тіньова економіка в Україні: масштаби та напрямки подолання. – К. : НІСД, 2011. – 31 с.
7. **Friedrich S.** Shadow Economies all over the World: New Estimates for 162 Countries from 1999 to 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/LatestResearch2010/SHADOWECONOMIES_June8_2010_FinalVersion.pdf

Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент, декан факультету менеджменту Чернігівського державного інституту економіки і управління **Пономаренко С. І.**

УДК 330:2

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ КРАЇН СВІТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ІВАЩЕНКО М. В.

УДК 330:2

Іващенко М. В. Вплив релігії на соціально-економічне становище країн світу в сучасних умовах

У статті досліджено такий неекономічний чинник, як релігія, що є часткою культурної спадщини, яка пронизана морально-етичними принципами, переплетеними з релігійними догмами. Доведено, що морально-етичний клімат у суспільстві обумовлений набором норм і правил, що панують у ньому та дають рекомендації щодо поведінки у різних життєвих ситуаціях, у тому числі й щодо економічної поведінки, діючи з підсвідомості. На основі аналізу показника подушового ВВП здійснено висновки щодо характеру впливу різних напрямків релігії на стан національної економіки.

Ключові слова: неекономічні чинники економічного розвитку, морально-етичні принципи господарської діяльності, подушовий ВВП, світові релігії, протестантизм.

Бібл.: 12.

Іващенко Марина Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічної теорії, Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (пр. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)

E-mail: ivaschenko_mv@mail.ru

УДК 330:2

Іващенко М. В. Влияние религии на социально-экономическое положение стран мира в современных условиях

В статье исследован такой неэкономический фактор, как религия, которая является частью культурного наследия, пронизанного морально-этическими принципами, переплетенными с религиозными догмами. Доказано, что морально-нравственный климат в обществе обусловлен набором норм и правил, царящих в нем и дающих рекомендации относительно поведения в различных жизненных ситуациях, в том числе и относительно экономического поведения, действуя из подсознания. На основе анализа показателя ВВП на душу населения сделаны выводы о характере влияния различных направлений религии на состояние национальной экономики.

Ключевые слова: неэкономические факторы экономического развития, морально-этические принципы хозяйственной деятельности, ВВП на душу населения, мировые религии, протестантизм.

Библ.: 12.

Іващенко Марина Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічної теорії, Харківський інститут банківського дела Університету банківського дела Національного банку України (пр. Перемоги, 55, Харків, 61174, Україна)

E-mail: ivaschenko_mv@mail.ru

UDC 330:2

Ivashchenko M. V. Influence of Religion on Socio-Economic Situation of the World in Present Circumstances

In this paper the non-economic factors such as religion, is part of the cultural heritage, which is riddled with moral-ethical principles, intertwined with religious dogma. We prove that the moral climate in society due to a set of rules and regulations prevailing in it, and give advice on behavior in various situations, including with respect to economic behavior, acting out of the subconscious. On the basis of GDP per capita in the conclusions regarding the nature of the influence of religion on the different areas of the state of the national economy.

Key words: non-economic factors in economic development, moral-ethical principles of economic activity, GDP per capita, world religions, Protestant.

Bibl.: 12.

Ivashchenko Marina V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Economic Theory, Kharkiv Institute of Banking of the University of Banking of the National Bank of Ukraine (pr. Peremogy, 55, Kharkiv, 61174, Ukraine)

E-mail: ivaschenko_mv@mail.ru

Український та світовий досвід економічного розвитку свідчать, що вихід з кризи залежить не тільки від матеріальних, технічних, фінансових ресурсів і тактики проведення реформ, а й від системи неекономічних чинників, що панує в суспільстві, усвідомлення вибраних цілей та шляхів їх досягнення, відповідності цілей тій ментальності та системі цінностей, які є домінуючими. У реформуванні економічної системи досить рідко враховується такий елемент, як система неекономічних чинників, що є провідними в суспільстві цієї держави. А саме: економічна поведінка господарюючих суб'єктів і зумовлює матеріальні цінності, що складають основу економічного добробуту. Економічна поведінка ж, у свою чергу, у цілому засновується на менталітеті, основу якого складають так звані «неекономічні» чинники, що стосуються неформальних норм, правил, традицій. Свій початок неофіційні обмеження беруть від суспільно переданої інформації як частини спадщини, котру ми називаємо *культурою*. Саме культура визначає, як індивіди обробляють і використовують інформацію, і таким чином може впливати на специфіку неформальних обмежень. Як звичай, так і норми поведінки залежать від культури. У свою чергу релігія є часткою культурної спадщини, яка пронизана морально-етичними принципами, переплетеними з релігійними догмами (більш детально див. [1]).

Роль цієї компоненти є настільки важливою, що будь-яке економічне реформування без урахування духовних особливостей нації приречене на невдачу, оскільки існування будь-якої економічної інституції складають засвоєні широкими верствами населення системи цінностей, стійкі сукупності соціальних норм і стандартів поведінки, настанови та схеми світосприйняття. Цю думку досить точно виразив С. Булгаков: «...економічна боротьба є центробіжною силою та може вестись лише у суспільстві, тісно спаяному іншими соціальними механізмами» [2, с. 282]. Саме тому деяка частина українських реформ просто розбивається об невидимі підводні рифи, якими є ментальність та духовний стан нації. А те, що суспільство не сприймає багато нововведень у економіці, багато в чому пояснюється хаосом у головах людей, нерозумінням ними сутності того, що відбувається, а також невідповідністю змісту нових «правил гри» ментальним установкам, що вже сформовані. Багато хто не знайшов свого місця в новому економічному порядку. Причина цього – відсутність цінностей, заради яких можна було б погодитись з труднощами, що виникли, а також будь-яких зримих термінів подолання цих труднощів.

Історія світового християнства показує, що найбільш розвинені в соціальному й економічному плані країни – всі протестантські. Це Америка, Німеччина, Франція, Англія, Люксембург. Католицькі країни – це країни, що мають дещо нижчі показники соціально-економічного розвитку: Іспанія, Італія, Португалія. І країни, що розвиваються – православні: Румунія, Македонія, Україна, Росія, Грузія, Вірменія, Білорусія, Молдова.

Чому саме протестантизм став могутнім двигуном соціально-економічного розвитку? Однозначну відповідь на поставлене питання дати важко, але є безліч фактів, що свідчать про триваючий вплив протестантів.

Скажімо, Маркус Нолан стверджує, що протестантські традиції дотримання контрактів сприяли підвищенню рівня довіри та готовності до співпраці з незнайомими людьми і тим самим допомогли розповсюдженню більш широкої інформації в протестантських землях Північної Європи, що й спричинило економічне зростання та становлення промислового капіталізму [3].

За деякими оцінками, загальне число прихильників протестантської віри у світі становить близько 325 млн чоловік. У цей час починають позначатися результати проповідницької діяльності, що північноамериканські протестанти вели протягом останніх трьох-чотирьох поколінь у країнах Латинської Америки. По-перше, у цих країнах частка протестантського населення досягає досить значної величини, а по-друге, у даному регіоні проглядається позитивний зв'язок між рівнем економічного розвитку країн і ступенем поширення протестантизму.

Наприклад, динамічно розвиваються економіки Чилі й Бразилії, які відносяться до розряду країн, дружніх до протестантизму, незважаючи на сильні католицькі традиції у всіх латиноамериканських державах. Тим часом Мексика, що погано приймає протестантське вчення, незважаючи на безпосередню територіальну близькість до США та спільні інтеграційні інтереси, ніяк не може побудувати ефективну економіку. Ще гірше справи в Колумбії, у якій протестантизм явно не приживається і яка загрузла в кримінальних видах бізнесу, включаючи нарковіробицтво й наркоторгівлю. Таким чином, майбутнє країн Латинської Америки в якомусь сенсі залежить від того, наскільки сприйнятливими вони виявляться до релігії, що створила сучасний ринковий світ.

Не менш яскраво проявляється зазначена закономірність і серед країн Африки. Наприклад, однією з найбагатших країн світу є Екваторіальна Гвінея, в якій переважає протестантизм та католицизм. Усе активніше на світовій арені проявляють себе Південно-Африканська Республіка, Нігерія. Саме в цій країні досить вагома протестантська діаспора. Великих економічних успіхів домоглися Кенія й ПАР, що відносяться до найбільш християнізованих держав. Майже європейський спосіб життя й економіки побудовані в лідері африканського протестантизму – Намібії. Незважаючи на те, що на сьогодні економічні результати цих країн досить скромні, але ж у них простежується позитивна динаміка розвитку. Таким чином, і для цієї частини світу також проглядається залежність долі чорного континенту від відносин із протестантською конгрегацією.

Але, мабуть, ще більш різким є факт поширення протестантів у країнах Азії. Найбільшого поширення протестантизм отримав у Південній Кореї, яка стала однією з перших країн Азії, що швидко розвивається. Більше того, за деякими оцінками, протестантська діаспора в цій країні досягає половини її населення. Помітні позиції має Індонезія, де протестантизм також пустив глибокі коріння. Але найдивнішим є впровадження протестантизму в Китаї, де зараз налічується 58 млн протестантів, а це, між іншим, близько 18% всієї світової протестантської клаіки. Це підтверджує факт, що релігії

не тільки визначають історичний розвиток будь-якого народу й держави, вони докорінно впливають і на життя окремої людини.

Таким чином, *метою* цієї наукової статті є визначення ролі релігії в становленні типу економічної системи, а також сили та характеру впливу релігій на стан національних економік.

Християнська мораль приділяє увагу економічній поведінці, вказуючи на більш етичні моделі поведінки та надаючи рекомендації щодо етики господарювання. У Біблії існують окремі моменти, які стосуються етичної поведінки в економічній діяльності, але вони наведені як взірці богозавгодної поведінки. Тому ми вважаємо, що сама християнська мораль не містить жодних натяків на економічну теорію, а лише пропонує стереотипи поведінки та взірці відношення до окремих аспектів економічної поведінки: індивідуальна та колективна праця, багатство та накопичення, матеріальний добробут і злидні. При цьому православна гілка християнства більш опосередковано впливає на економічне життя суспільства, ніж католицизм та протестантизм, оскільки втручання останніх поштовхується новими документами та тлумаченнями щодо етики господарювання. На думку О. В. Марченко, у християнській гілці «православна етика, на відміну від протестантської, найповніше відповідає ідеалу надекономізму, котрий, не заперечуючи самого господарства, виступає проти моральної безконтрольності економіки та поневолення духу господарсько-економічними проблемами» [4, с. 205].

Дослідження інших світових релігій доводять, що вони теж здійснюють певний вплив на економічну поведінку, що підтверджується низкою прикладів. Наприклад, дзен-буддизм вимагає покірності, безсловесної слухняності, самодисципліни, працелюбства, духу колективності, фізичної витривалості. Як вказують дослідники, буддизм як етичне вчення вкоренився в Японії не лише в релігійному житті, а і в політиці, культурі, менталітеті і навіть у спорті [5, с. 19]. А те, що така релігія була не останньою рушійною силою «економічного дива», доказів не потребує (див., напр., [6]).

Дослідник процесу модернізації східних країн – Г. Мюрдаль – відзначає, що релігійні догмати індуїзму закріпили у суспільстві різку нерівноправну соціально-економічну стратифікацію, яка, як стереотип економічної поведінки, досить глибоко закріпилася у суспільстві. Навіть формальна відмова від цієї інституції у законодавстві (наприклад, кастовість засуджує Конституція Індії), не могла сприяти згладжуванню стратифікації, оскільки її освячує релігія, а «погляди та звичаї, суспільні інституції, спосіб життя та діяльності, які віддзеркалюють її, відіграють роль доволі реальних стримуючих факторів та перешкод при здійсненні модернізації» [7, с. 150]. Крім того, на думку Г. Мюрдаля, ця стратифікація обумовлює низьке соціальне та географічне пересування та фактично повну відсутність конкуренції. При цьому саме релігія є тим фундаментом, на якому тримається ця соціальна система та фактично не відчуває спроб змінити її: «З огляду очевидної стабільності та застійності даної соціально-економічної стратифікації

непривілейовані та експлуатовані верстви суспільства зазвичай не роблять спроб кинути їй виклик та, як правило, вважають цю систему єдино правильною. Це сама доля, призначена богами та вищими силами. Саме це відчуття, наприклад, стримує недоторканих в Індії від відвідування храмів та використання колодязів вищих каст» [7, с. 151].

Саме соціальна стратифікація, а також релігійно обумовлена зневага до тяжкої фізичної праці, особливо до наймацької, вважається причиною застійної безвихідної бідності. Крім того, на бідність здійснюють вагомий вплив ще дві досить суперечливі традиції економічної поведінки: по-перше, це возведення злиднів у добродетельність, а по-друге, це освячуванні релігією традиції великих витрат на весілля, похорони та інші ритуальні дії, які є підтриманням престижу на фоні глобальної бідності.

У порівнянні з індуїзмом, ісламська релігія здійснює ще глибший вплив на суспільство (зокрема, на його економічне життя), регулюючи не лише економічну поведінку та відношення до окремих її проявів, а й прямо встановлюючи ряд економічних інституцій та навіть інститутів (наприклад, інститут збору та перерозподілу податків «Закят» або заборона отримання відсотків за кредит, «ріба»), що робить специфічним функціонування кредитно-банківської системи). Оскільки шаріат – це широке зведення юридичних і моральних положень, його основи і методика інтерпретацій і сьогодні є визначальними в соціальному житті мусульманських країн.

Сучасний іслам також зіштовхнувся з проблемою побудови ринкової економіки тих країн і регіонів Сходу, де населення традиційно сповідує мусульманство. Перше місце тут займає завдання гуманізації та етизації різних сфер людської діяльності при опорі на духовну спадщину, на історико-культурні традиції ісламу. Сутність проблеми складається не лише в реалізації ісламського бачення основ ринкової економіки, а й у спробі запобігти втрати власної культурної спадщини при інтенсифікації світогосподарських зв'язків, не розгубити власні цінності при прилученні до благ сучасної цивілізації.

Тому перед реформаторами стоїть досить складне завдання: таким чином побудувати реформи та знайти їх обґрунтування в Корані з тим, щоб зменшити опір населення та зумовити певні зсуви в суспільній думці та економічній поведінці, тобто на розвиток нового світосприйняття та правосвідомості, оволодіння новими побутовими, соціальними, культурними навичками та професіями. Для цього реформаторам необхідно змінити ряд соціальних інституцій, які вже дуже глибоко вкоренились у свідомість мусульман та обросли традиціями та рутинами.

Узагальнюючи проведені дослідження, нами здійснено аналіз всіх країн світу на предмет домінуючих релігій та показника соціально-економічного розвитку країни – ВВП на душу населення (розраховано за [8]). Якщо порівнювати соціально-економічний розвиток християнських, мусульманських, індуїстських країн і країн з традиційними етнічними релігіями, то очевидним стає той факт, що християнські країни випереджають за вказаним показником. Розрахунки на основі даних щодо

обсягів ВВП у різних країнах світу доводять, що узагальнений показник ВВП на душу населення в християнських країнах становить близько 15 тис. дол., у мусульманських вдвічі менше – 7,5 тис. дол. При цьому слід врахувати той факт, що ціла низка країн Азії, де провідною релігією є іслам, є видобувачами та експортерами нафти. Країни, провідною релігією яких є індуїзм, мають близько 5,3 тис. дол., країни з традиційними етнічними релігіями (країни Африки) переважно є найбільш біднішими країнами світу з ВВП на душу населення 1,2 тис. доларів.

Аналіз зарубіжних досліджень на тему взаємозв'язку релігії та економічного розвитку показує, що виявлено безліч фактів про такий взаємозв'язок, які переконливо доводять існування ще великої кількості питань, на які ще слід відповісти. Наведемо деякі з цих фактів. Наприклад, цікавою є думка про ступінь гендерної нерівності в економічних умовах, що санкціонована релігійними традиціями. Актуальність такого дослідження підсилюється, якщо врахувати той факт, що в найбільш бідних країнах світу населення переважно представлено жінками [9]. Ще одним можливим напрямком дослідження є виявлення певного рівня релігійних переконань (наприклад, у пекло, рай, життя після смерті) та їх вплив на економічний розвиток. Рейчел МакКларі наводить дослідження, яке доводить, що чим вищою є віра в наявність пекла, тим нижче рівень економічного розвитку [10]. За даними дослідника, у промислово розвинутих країнах рівень такої віри становить від 53% у країнах Західної Європи до 75% у країнах Східної Європи; у мусульманських країнах, що мають нижчий рівень економічного розвитку, така віра становить 94 – 99%. До аналогічних висновків доходить і Майкл Фітцджеральд, зауважуючи, що вищезазначена залежність є такою, що найбільш інтригує [11]. Італійські економісти довели, що релігія може збільшити ВВП за рахунок підвищення довіри в суспільстві; американські – що релігія знижує корупцію та підвищує повагу до закону (а, відповідно, і трансакційні витрати) та забезпечує економічне зростання. Теодор Маллок виявив та обґрунтував пряму залежність ступенів релігійної та економічної свободи [12].

ВИСНОВКИ

Отже, навіть якщо сьогодні можна констатувати факт про опосередкований вплив релігії на соціально-економічний розвиток, не можна ігнорувати первісного впливу релігій, що зумовили траєкторію розвитку кожної країни. Морально-етична, духовно-релігійна компонента життя суспільства є досить важливим чинником, що робить певний вплив на економічну систему, економічну поведінку та їх трансформацію.

При цьому первинний хаос, зумовлений трансформаційним шоком в нашій країні, призводить до занепаду соціально-культурних цінностей. Ці процеси мають взаємовплив, який заглиблює кризу як в економічній системі, так і системі культурних цінностей, а зупинити таку тенденцію має саме духовне відродження. Тим паче, що основні релігійні канони підказують вірний напрям руху, діючи на людину з підсвідомості.

На основі нашого дослідження визначено місце релігії в економічному житті суспільства, що полягає в її впливі на систему цінностей індивіда, яка, у свою чергу, зумовлює певну економічну поведінку. Крім того, визначено двоїстість характеру впливу релігії на економічну поведінку: суспільно-позитивний, що полягає в наповненні поведінки індивіда морально-етичними нормами, та негативний, що створює умови для видобування специфічної ренти. Простежені у релігійній сфері інституціональні аналоги явищ, які мають місце в сучасній економіці, дозволяють стверджувати, що так звана «психологія умовного розпорядника», яка мала місце в церковному господарстві, знайшла прояв і в плановій економіці, і в сучасній економіці, перш за все, у державному секторі. Релігія, як суспільна інституція, чинить опосередкований вплив, оскільки релігійні догми пронизують культуру нації, що успадковується наступними поколіннями та впливає на індивіда з підсвідомості. Крім того, релігія не містить готових алгоритмів економічних дій людини, вона лише наводить приклади економічної поведінки та пропонує будувати власну господарську діяльність самостійно. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Іващенко М. В.** Вплив релігії як суспільної інституції на економічну поведінку / М. В. Іващенко // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. статей. – Випуск 239 : В 5 т. – Т. III. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2008. – С. 629 – 640.
- Булгаков С.** Философия хозяйства / Булгаков С. – Репринт. изд. – Нью Йорк : Chalidze Publications, 1982. – 321 с.
- Noland M.** Religion, culture, and economics performance [Електронний ресурс] / Marcus Noland, Senior Fellow // Institute for International Economics. – Режим доступу : <http://www.iie.com/publications/wp/03-8.pdf>. – Загол. з екрану.
- Моральний вимір економіки: соціальна відповідальність бізнесу та економічна ефективність : монографія / за ред. д-ра філос. наук, проф. Г. Ф. Хорунжого. – К. : УБС НБУ, 2009. – 255 с.
- Гугніна Т.** Світові релігії та етика господарювання / Гугніна Т. – Дніпропетровськ : Дніпропетровська державна медична академія, 1999. – 47 с.
- Виленский А.** Японские парадоксы / А. Виленский // Вопросы экономики. – 1993. – № 8. – С. 126 – 133.
- Мюрдаль Г.** Современные проблемы «третьего мира» / Г. Мюрдаль ; сокр. пер. с англ. ; общ. ред. д-ра экон. наук, проф. Р. А. Ульяновского и д-ра истор. наук В. И. Павлова. – М. : Прогресс, 1972. – 482 с.
- Универсальный атлас мира / Ю. Н. Голубчиков, С. Ю. Шокарев. – М. : Дизайн. Информациа. Картография : АСТ : Астрель, 2008. – 312 с. : ил., карт.
- Religion and Economy [Електронний ресурс] / A study group of the Center for the Study of Religion and Culture Prospectus. – Fall, 2004. – Режим доступу : http://www.vanderbilt.edu/csrf/PDFs%20and%20Jpgs/Religion_and_Economy_Proposal_Public.pdf. – Загол. з екрану.
- McCleary Rachel M.** Features: Religion and Economic Development The advantage of moderation [Електронний ресурс] / McCleary Rachel M. April & May 2008. – Режим доступу : <http://www.hoover.org/publications/policyreview/17105851.html>. – Загол. з екрану.

11. Fitzgerald M. Satan, the great motivator. The curious economic effects of religion [Електронний ресурс] / Michael Fitzgerald. – November 15, 2009. – Режим доступу : http://www.boston.com/bostonglobe/ideas/articles/2009/11/15/the_curious_economic_effects_of_religion/. – Загол. з екрану.

12. Malloch T. Free to Choose: Economics and Religion [Електронний ресурс] / Theodore Malloch. – Режим доступу : <http://crf.hudson.org/articledocs/FreetoChoose.doc>. – Загол. з екрану.

УДК 339.543.31

ЯКІСНІ ПАРАМЕТРИ УКРАЇНСЬКОГО ЕКСПОРТУ ТА ФІНАНСОВІ СТИМУЛИ ЩОДО ЇХ ПІДВИЩЕННЯ

КЛІМЧИК В. В.

УДК 339.543.31

Клімчик В. В. Якісні параметри українського експорту та фінансові стимули щодо їх підвищення

У статті проаналізовано якість українського товарного експорту на основі його асортименту і питомої вартості. Обґрунтовано переваги експорту товарів високих і середніх технологій високого рівня для економіки країни. Запропоновано посилити використання методів, інструментів та важелів фінансового впливу для нарощування експорту конкурентоспроможної високотехнологічної і наукомісткої продукції.

Ключові слова: асортимент експорту, питома вартість експорту, технологічна місткість експорту, додана вартість, конкурентоспроможність, фінансове регулювання.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 11.

Клімчик Вікторія Вікторівна – викладач, кафедра фінансів, Тернопільський національний економічний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46020, Україна)

E-mail: klimchuk_viktoria@mail.ru

УДК 339.543.31

Климчик В. В. Качественные параметры украинского экспорта и финансовые стимулы к их повышению

В статье сделан анализ качества украинского товарного экспорта на основе его ассортимента и удельной стоимости. Обоснованы преимущества экспорта товаров высоких и средних технологий высокого уровня для экономики страны. Предложено усилить использование методов, инструментов и рычагов финансового влияния для наращивания экспорта конкурентоспособной високотехнологической и наукоемкой продукции.

Ключевые слова: ассортимент экспорта, удельная стоимость экспорта, технологическая емкость экспорта, добавленная стоимость, конкурентоспособность, финансовое регулирование.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Формул.:** 1. **Библ.:** 11.

Климчик Вікторія Вікторівна – преподаватель, кафедра финансов, Тернопольский национальный экономический университет (ул. Львовская, 11, Тернополь, 46020, Украина)

E-mail: klimchuk_viktoria@mail.ru

UDC 339.543.31

Klimchik V. V. Qualitative Parameters of Ukrainian Export and Financial Incentives for its Improvement

The article analyzes the quality of Ukrainian goods exported from its range and unit cost. The advantages of export of high and medium-high technology to the economy are grounded. There are offered to increase the use of methods, instruments and tools of financial influence for increasing exports competitive of high-tech and science intensive products in the article.

Key words: range of exports, the share of export value, technological capacity of exports, value added, competitiveness, financial regulation.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 11.

Klimchik Viktoriya V. – Lecturer, Department of Finance, Ternopil National Economic University (vul. Lvivska, 11, Ternopil, 46020, Ukraine)

E-mail: klimchuk_viktoria@mail.ru

Протягом тривалого періоду часу домінуючою тенденцією в розвитку економіки України є її експортоорієнтований напрям. За даної моделі розвитку економіки забезпечення належного рівня участі країни у світовому господарстві можливе за рахунок нарощування обсягів експорту високотехнологічної продукції із значним вмістом доданої вартості на основі застосування дієвих стимулів для суб'єктів зовнішньоторгівельної діяльності. Без вирішення цього завдання неможливим буде досягнення конкурентоспроможності вітчизняних виробників на світовому ринку.

Якісна складова зовнішньоторгівельної діяльності є не лише важливим чинником підвищення її ефективності, а й фактором соціально-економічного розвитку країни. Даній проблемі приділяється значна увага в дослідженнях СОТ, ОЕСР, NSF, у працях таких зарубіжних вчених, як П. Кругман, М. Портер, Дж. Стігліц, Дж. Хал-

лак, Ю. Піскунов, Є. Ясін. Проблемам розвитку експортної політики та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів за рахунок інноваційних технологій присвячені праці українських вчених І. Бураковського, К. Ващенко, В. Гейця, В. Денисюк, А. Мазаракі, Т. Мельник, Є. Савельєва, В. Сіденко, А. Філіпенка та інших.

Проте питанням ефективності структури українського експорту, як важливої складової зовнішньоторгівельної діяльності і національної конкурентоспроможності, приділено недостатньо уваги.

Мета статті – проаналізувати якісну складову українського товарного експорту на основі показників його асортименту і питомої вартості, визначитися з напрямками нарощування експорту конкурентоспроможної високотехнологічної і наукомісткої продукції та із запровадженням дієвих фінансових стимулів для суб'єктів зовнішньоторгівельної діяльності.